

Конкурентоспроможність національної економіки: макроекономічний рівень дослідження / В. Липов // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : Тези доповідей [Електронний ресурс]. - Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2018. - С. 340 - 344.

УДК 005.21:005.332.4:339.92(477)

**Конкурентоспроможність національної економіки:
макроекономічний рівень дослідження**

Липов Володимир Валентинович, д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД Харківський національний економічний університет. Lypov_vl@ukr.net

Конкуренція мікроекономічних суб'єктів в умовах глобалізації перетворюється на інструмент глобальної конкуренції держав. Її невід'ємною складовою виступає формування дієвої моделі господарювання, що передбачає створення режиму підтримки національних виробників на зовнішніх ринках, здатного забезпечити зростання якості життя громадян країни. У кінцевому підсумку результат фіксується місцем, яке посідає країна в глобальній економіці: входження до ядра, протопериферії або периферії світ-системи.

Серед праць, що досліджують проблеми забезпечення конкурентоспроможності національної економіки варто згадати третю частину монографії «Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку», серію наукових розробок фахівців Інституту економіки і прогнозування НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень, Радою конкурентоспроможності України. Визріває визнання ролі внутрішніх механізмів, інституційних засад, соціокультурних детермінант, що зумовлюють специфічні форми організації економічного життя. На їх впливі на становлення міжнародної економічної політики в сучасних умовах акцентує увагу В. Геєць, підкреслюючи важливість зв'язку між природно-ресурсним потенціалом, соціокультурними витоками, матеріально-технологічними та інституційними

факторами визначення орієнтирів, принципів, специфіки забезпечення конкурентоспроможної моделі інтеграції у глобальну економіку.

Мета роботи – розкрити вплив на формування конкурентної стратегії України природно-ресурсного потенціалу, соціокультурних витоків інституційного забезпечення та визначити основні напрями та інструментарій конкурентної стратегії інтеграції у глобальні ринки.

Можна виділити два аспекти проблеми: перший – формування суспільно визнаного орієнтиру, на основі якого можливо об'єднання громадян на досягнення цієї мети; другий – конкретизація механізмів, здатних забезпечити конкурентоспроможність національної економіки на глобальному рівні.

Вихідним моментом формування конкурентної стратегії країни є визначення факторів, які можуть сприяти успішному позиціонуванню країни в глобальному конкурентному середовищі. Передумови закладаються природно-ресурсним потенціалом (ПРП) країни. Серед факторів впливу ПРП можна назвати ресурсну забезпеченість, вплив природного середовища, географічного положення, кліматичних умов на формування національної культури, взаємовідносини з сусідами, історичний шлях розвитку.

Варто зазначити їх суперечливий вплив на потенціальну конкурентоспроможність національної економіки. По-перше, Україну по праву відносять до найбільш забезпечених природними ресурсами країн Європи. Водночас саме природні багатства неодноразово в нашій історії ставали джерелом так званого «ресурсного прокляття». По-друге, серединність географічного положення – ще один суперечливий фактор визначення стратегії розвитку національної конкурентоспроможності. По-третє, забезпеченість природними ресурсами вважається **нестійкою конкурентною перевагою першого порядку**. Країна може дуже швидко її втратити внаслідок як вичерпання певного ресурсу, так і переорієнтації споживчих переваг потенціальних клієнтів, появи нових технологій, зміни технологічного укладу, впливу зовнішніх, у тому числі політичних, чинників. По-четверте, матеріально-технологічне середовище господарювання зумовлює особливості української національної культури

господарювання. Цей вплив зумовлює *амбівалентність національної культури*, поєднання в ній протилежностей, які відчутно ускладнюють вибір конкурентоспроможної моделі розвитку національної економіки.

Відправним моментом формування конкурентоспроможної інституційної складової соціально-економічної системи України можуть стати цінності солідаризму. Вони припускають поєднання індивідуалізму та колективізму за пріоритетної ролі останніх. Можна передбачити подальшу еволюцію інституційної системи у бік європейської моделі корпоративізму.

Постійний розвиток глобального економічного середовища, вдосконалення інструментів, методів, механізмів досягнення переваг над потенціальними конкурентами ускладнюють конкурентну стратегію, зумовлюють диференціацію її складових як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і на національному рівні. Ця диференціація посилює значущість комплексного підходу до застосування стратегії, можливість і необхідність використання методів та інструментів, які поєднують цінові, якісні орієнтири, мікро-, мезо-, макро- і мегаекономічні механізми досягнення конкурентних переваг. За критерієм джерела отримання конкурентних переваг можна виділити низку складових комплексної конкурентної стратегії інтеграції України у глобальний ринковий простір. Серед них: ринкові, цінові, фінансові, виробничі, технологічні, розширення об'єкту експортної діяльності.

Ринкові стратегії орієнтуються на забезпечення диверсифікації та розширення ринків збуту, постачання сировини і товарів для національної економіки. Постає завдання переходу до ринкових стратегій диференціації та вдосконалення географічної й товарної структур, поглиблення переробки експортованого продукту, зростання в ньому абсолютного обсягу та частки доданої вартості. Переорієнтація з поставок сировини на поставки напівфабрикатів, товарів кінцевого вжитку, комплексних продуктів, інвестиційних товарів і на довгострокові комплексні програми здатна зробити економічно вигідним співробітництво з багатьма партнерами з віддалених регіонів Азії, Африки, Центральної та Південної Америки.

Цінові стратегії ґрунтуються на посиленні конкурентоспроможності національної економіки за рахунок формування цінових, вартісних, валютних переваг, а також переваг завдяки переходу від участі у глобальних системах створення та перерозподілу вартості як сторони, що приймає задавані ззовні цінові умови, до участі в якості сторони, яка сама їх ініціює, визначає вартісні характеристики окремих складових глобальних ланцюжків створення доданої вартості (ГЛСДВ) та кінцевого продукту в цілому.

Виробничі стратегії підвищення національної конкурентоспроможності засновано на трансформації процесів виробництва, у тому числі за рахунок його реорганізації, впровадження системи смарт-підприємств, галузевої та територіальної диверсифікації, формування кластерних структур, ЛСДВ, включення до глобальних виробничих систем, використання ефектів синергії та зростання віддачі від масштабів виробництва.

Технологічні стратегії передбачають опору на перехід від розробки та використання конкурентних переваг у технологіях виробництва товарів і послуг до метатехнологій, які за рахунок високої ефективності та собівартості самостійної розробки забезпечують не лише монопольне становище на ринку, а й вимушену згоду споживачів на збереження контролю з боку розробника за їх використанням (комп'ютерне програмування) і до *high-hume-технологій*, які на глобальному рівні здатні управляти споживчими перевагами та вподобаннями потенціальних клієнтів.

Стратегії розширення об'єкта експортної діяльності передбачають підтримку та стимулювання державою переходу національних підприємств від стратегій просування на міжнародних ринках конкретних товарів до стратегій товарних ліній, далі – до стратегій комплексних продуктів та стратегій просування довгострокових комплексних програм.

Конкуренція мікроекономічних суб'єктів в умовах економічної глобалізації перетворюється на засіб глобальної конкуренції держав, інструмент геоекономічної стратегії формування моделей господарювання, режимів підтримки національних виробників на зовнішніх ринках, здатних у кінцевому

підсумку забезпечити зростання якості життя громадян та гідну позицію країни в геополітичному просторі.